

90 év gyümölcstermesztési kutatás Dryanovóban

Автор(и): доц.д-р Николина Маринова, Институт по планинско жотовновъдство и земеделие в Троян - филиал Дряново; доц. д-р Дарина Иванова, Институт по планинско жотовновъдство и земеделие в Троян - филиал Дряново; ас. Силвена Тодорова, Институт по планинско жотовновъдство и земеделие в Троян - филиал Дряново

Дата: 03.07.2019 *Брой:* 7/2019

1929-ben két kertészeti kísérleti állomást alapítottak Bulgáriában az ország két legjellegzetesebb gyümölcstermő régiójában – Kjustendilben és Gabrovóban. A Dryanovói Gyümölcstermesztési Kísérleti Állomás megalapítója Petar Lilov. 1886-ban született Vidinben, és kertészeti agronómusként dolgozott a vidini, kjustendili és szófiai mobil mezőgazdasági osztályokon, valamint a Mezőgazdasági Minisztérium inspektora volt. 1924-től 1926-ig hosszú távú szakmai továbbképzésre küldték a New York-i Cornell Egyetem gyümölcstermesztési kísérleti munkájára. Amerikából való visszatérése után sikerült meggyőznie az akkori

kormányzati hatóságokat egy gyümölcsstermesztési tudományos intézmény létrehozásának szükségességéről, és 1929. augusztus 1-jén ő lett a Dryanovói Gyümölcsstermesztési Kísérleti Állomás igazgatója és alapítója, ezért tekintik hazánk gyümölcsstermesztési kísérleti munkájának megalapítójának.

A Dryanovói Gyümölcsstermesztési Kísérleti Állomás első éveiben szinte minden gyümölcsfajtaival kapcsolatban végeztek tanulmányokat. Ebben az időszakban az állomás jelentős eredményeket ért el, amelyek közül sokat átvettek a mezőgazdasági gyakorlatban. Előtérben álltak a gyümölcsfajta-választék vizsgálatai, hogy a legalkalmasabb fajtákat vezessék be a termelésbe. Ebből a célból nagy gyűjteményes ültetvényeket hoztak létre, amelyek 575 fajtát tartalmaztak, közülük sokat Olaszországból, Franciaországból, Németországból, Szerbiából és más országokból vezettek be.

A profilozás és specializálás feltételei később jöttek létre, és 1965-ben az állomás tudományos csapatának feladatául szabták, hogy főként a szilva termelés fejlesztésén dolgozzon az országban. A cseresznye és meggy vizsgálata korlátozottabb mértékben folytatódott. Az állomás csapatának fő feladatai a következők voltak: helyi és bevezetett fajták gyűjtése és értékelése, új fajták nemesítése, ökológiai vizsgálatok végrehajtása a régióban, megfelelő alanyok és szaporítási módszerek azonosítása, valamint megfelelő agrotechnikai eljárások kidolgozása.

A Dryanovói Szilva Kísérleti Állomáson a hosszú létezési idő alatt számos kutató és szakember dolgozott, akik tartós nyomot hagytak a gyümölcsstermesztési tudományban és gyakorlatban. Különösen nagy érdemeket szereztek Petar Lilov, Aleksandar Daskalov, Dimitar Boykov, Gancho Katrandzhiev, Ivan Iliev, Petko Marinov, Marko Vitanov, Georgi Prodanov, Yordanka Shtarkova, Maria Yoncheva, Valentina Bozhkova, Pencho Iliev, Ivanka Vitanova.

A Dryanovói Szilva Kísérleti Állomás fejlesztésében nagy érdemeket szerzett Vitanov Marko professzor, tudományok doktora. Az egész munkássága és alkotói pályafutása az állomáson zajlott, ahol 20 évig igazgató volt. Az 1960-as és 1970-es években az állomás egyik fő feladata az új szilvafajták bevezetése és nemesítése volt. Vitanov professzor irányításával nagy mennyiségű hibrid anyag jött létre, amelynek eredményeként új fajtákat válogattak ki és hagyott jóvá az Állami Fajtabizottság: Dryanovska, Sinya Yubileyna (Kék Jubileumi), Gulyaeva, Gabrovska, Strinava, Vitanova, Burya és Pop Khariton, később pedig a Nevena és Balvanska Slava fajtákat is.

A nemesítési tevékenységek mellett jó eredményeket értek el a szilva termesztési technológiájában is. Az első kísérleteket a különböző alanyok fa növekedésre és termésre gyakorolt hatásának tanulmányozására már 1942-ben lefektették. E területen a legnagyobb érdemek a főbb kutató, Maria Yoncheva nevéhez fűződnek, aki az

1960-as és 1970-es években a helyi szilva- és kökény-szilva formákból, valamint néhány mirobalán fajtából összegyűjtött gazdag kiindulási anyagának köszönhetően gazdag alanyanyagot tudott kiválasztani. A gyakorlat számára a mérsékeltén élénk növekedésű magvasi alanyok a legérdekesebbek. Az akkori időszakra megfelelő alanyokat azonosítottak a Kjusztendilska Blue Plum, Stanley és Strinava szilvafajták számára.

Évek óta tanulmányozzák a szilvafák kiképzésének és metszésének megfelelő rendszereit a modern ipari technológiák követelményeinek megfelelően. E területen a legnagyobb érdemek a főbb kutató, Maria Yoncheva és Dimkova Stella docens, dr. nevéhez fűződnek. Megállapították a különböző fajtájú fák kiképzésének lehetőségeit és a metszési rendszereket a szilvaültetvény-kezelés technológiájához igazítva. Az 1970-es években tanulmányozták a szilvafajták kontúros gépi metszését, ami akkoriban forradalmat jelentett a szilva termesztési technológiájában.

A Dryanovói Szilva Kísérleti Állomás kutatási tevékenységében jelentős helyet kapnak az ültetvények trágyázásával kapcsolatos kérdések. Az első eredmények megmutatták a három fő tápanyag – nitrogén, foszfor és kálium – alkalmazásának szükségességét. Vizsgálták a levéldiagnosztika módszerének alkalmazásának lehetőségét a trágyázási igények meghatározására. A trágyázás területén nagy érdemeket szerzett Vitanova Ivanka professzor, tudományok doktora. Vitanova professzor teljes alkotói pályafutása a Dryanovói Kísérleti Állomáson zajlott. 1968-ban kezdett el dolgozni kutatóként. 1979-ben megvédte doktori disszertációját és megszerezte a "doktor" oktatási és tudományos fokozatot, 1982-ben pedig az "egyetemi docens" akadémiai címet. 1996-ban disszertációt védett és a "mezőgazdasági tudományok doktora" tudományos fokozatot kapta meg, 2000-ben pedig "professzorrá" léptették elő.

Vitanova Ivanka professzor 1987-től 1993-ig, majd 1995-től 2012-ig volt a Dryanovói Szilva Kísérleti Állomás igazgatója, és az ő vezetése alatt érte el ez az intézmény a mezőgazdasági tudomány területén néhány legnagyobb eredményét. Vitanova professzor főbb hozzájárulásai a biogyümölcsstermelés és a szilvaültetvények talajfelszínének fenntartási rendszerei területére irányulnak. Úttörő a zöldtrágyázás alkalmazásában, a istállótrágya helyettesítésében zöldtrágyanövényekkel – rozssal, repcével és árpa.

Az állomás kutatási munkája a szilva gazdaságilag legfontosabb betegségeinek és kártevőinek biológiájával, ökológiájával és védekezési intézkedéseivel kapcsolatban hosszú ideje tart és termékeny. Az első tanulmányokat a szilva vörös levélfoltossága betegségéről már 1945-ben Vitanov Marko professzor végezte. Megtisztázódott a kórokozó biológiája, és megállapították, hogy a tömeges fertőzés a virágzás során következik be. A vörös levélfoltosság elleni virágzási időszaki permetezést először 1960-ban alkalmazták, nagyon jó hatással.

Ma, bár jelentősen lecsökkent létszámmal, a Dryanovói Kísérleti Állomás csapata arra törekszik, hogy megőrizze és továbbfejlessze elődeink tudományos eredményeit. 2003 óta az állomás a trojani Hegyi Állattenyésztési és Mezőgazdasági Intézet részlege. Jelenleg három kutató és egy doktorandusz dolgozik itt. A kutatók által folytatott projektek több irányban is zajlanak. A csapat egyik fő feladata a szilva és a mirobalán génállományának megőrzése. Jelenleg az állomás gazdag gyűjteménnyel rendelkezik a *Prunus* nemzetség helyi, bevezetett és hazai nemesítésű fajtáiból.

A gyűjteményes ültetvény 41 bevezetett, 5 kísérleti állomáson nemesített és 16 helyi szilvafajtából áll. Az állomás rendelkezik 19 bevezetett és 13 helyi mirobalán fajtával. A gyűjtemény néhány helyi körte és cseresznye formát is tartalmaz. Folytatódnak a nemesítési tevékenységek, két szilva elit és 75 kiválasztott hibrid növény vizsgálat alatt áll.

A csapat által folytatott másik fő terület a szilvatermés biotermelési technológiája, ideértve a megfelelő kiképzési rendszerek és metszés választását; biotrágyázás; és környezetkímélő növényvédelmi technológia szilva és mirobalán esetében. Tanulmányozták a szilva és a mirobalán gazdaságilag jelentős kártevőinek fajösszetételét. Figyelemmel kísérték fenológiájukat, valamint az e kártevők sűrűségét és fajösszetételét befolyásoló tényezőket. Párhuzamosan figyelemmel kísérik a szilva gazdaságilag legfontosabb betegségeinek fenológiáját, és tanulmányozzák az egyes fajták e betegségekkel szembeni fogékonyságát. Számos növényvédő szert tesztelnek a szilva betegségeinek és kártevőinek ellenőrzésére, valamint azok különböző fajtákra gyakorolt fitotoxikus hatására.

A környezetbarát tiszta termékek előállításának új trendjeivel összhangban az elmúlt években tudományos kutatásokat végeztek a szerves bio-trágya felhasználásáról, figyelemmel kísérve hatásukat a termésre és a gyümölcs minőségére. E tanulmányok eredményeként a csapat előtt álló fő feladat egy környezetbarát tiszta gyümölcstermékek előállítására szolgáló integrált technológia kidolgozása, amely magában foglalja a megfelelő fajtaválasztékot, a megfelelő területek kiválasztását, a talajfelszín fenntartási rendszereket, a trágyázást és egy környezetbarát növényvédelmi rendszert.